והני מילי. דאין לו הפרה לנדר שהודר על דעת רבים: **דאדריה רב אחא.** שלא ילמד עוד תינוקות: **פשע בינוקי.** מלקה אותן ומתים: **בקבלה.** בלא נדר: גבי נשים יצאו תוקפו להכי מדרינן ליה:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים (פ): **לכהן.** לתת לכהן פדיונו ה׳ סלעים: **הבא אחר נפלים שיצא ראשו.** של נפל חי כגון שהיו תאומים אחד (ו) נפל ואחד כלו לו חדשיו והוציא נפל ראשו חי והחזירו ובא חבירו וקדמו ויצא זה האחרון בכור לנחלה דראשון לא הפסידו ואע״ג דראשו שהוציא (ז) חשוב לידה מעליא מ״ט דגבי נחלה כתיב ראשית אונו (ח) מי שלב אביו דוה עליו אם מת יצא נפל שהוציא ראשו ראשון (ט) והוי (י) כילוד דלאו בר קיימא הוא ואין לבו דוה עליו אבל לענין כהן פטור האי ולד אחרון דבפטר רחם תליא מילתא והרי ראשון פטר את הרחם: **וכן ט׳ שיצא ראשו מת.** והחזירו ויצא אחיו הוי בכור לנחלה דהא ראשון לא חשיב שאין (יא) הלב (יב) [אביו] דוה עליו ולענין כהן פטר רחם הוא אבל יצא ראשון (יג) בן ט׳ חי ואח״כ החזירו ומת בכור לנחלה נמי לא הוי זה הבא אחריו: **וכן המפלת בהמה רו׳.** למיפטר מנחלה לא חשיבי דאין (יד) הלב דוה עליהם אבל פטר רחם מיהא הוי: **עד שיהא בו מצורת האדם.** לא חשיב פטר רחם והבא (טו) אחריו בכור אף לכהן: **סנדל.** שאין לו צורת (טז) פנים: **או שניה.** שהרי אין שליא בלא ולד אלא שנימוח ומיהו פטר רחם הוי: **שפיר.** עור ממש של ולד: **מרוקם.** מפרש במסכת נדה בהמפלת (דף כה.) מהו ריקומו של שפיר: **מחופף.** אבריה ויצא (יז) הוי פטר רחם אבל רחש מחופף לא פטר אם קדם אחיו ויצא קודם יציאת רוב אברי המחופף הני (יח) נמי בכור לכהן: **שכבר ילדה רו׳.** דלענין נחלה תליא מילתא באב דכתיב (דברים כא) ראשית אונו ולענין כהן (יט) פטר רחם: **עודה שפחה.** אפילו עודה שפחה בלידה ראשונה ונשתחררה עכשיו: **עובדים כוכבים ונתגיירה.** ומשכחת ליה (יא) נמי הוי בכור לנחלה שהרי לזה לא היו בנים ולכהן לא דאינו פטר רחם: **לנחלה ולכהן.** דבנים (יב) הנולדו לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטורי: **נתגיירה מעוברת.** ובעלה עמה וילדה הוי אותו ולד בכור לכהן דפטר רחם הוא בישראל ולא לנחלה (יג) דהורתו שלא בקדושה ולאו בר נחלה הוא (יד) וזרע מלרי רחמנא אפקריה דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: **היא והבנים.** (טו) אז בת ישראל מבכרת שילדה עם הבנים מבכרת ואין ידוע איזה ולד של ישראל: **או היא ולויה.** דלויה נמי פטור בנה מחמת שלעים כדאמרן בפ״ק (טז): **או היא ואשה שכבר ילדה.** ואין ידוע איזו (יז) בנה בכור לכהן. ורבותא קא משמע לן דבעלה של מבכרת חייב ה׳ סלעים לכהן דהכא זכר יש לו כל היכא דאיתיה ולא לנחלה דהא לא ידע בריה דמאן הוא: **וכן מי שלא שפחה כו׳.** נמי בכור לכהן והוא יפדה עצמו ולא לנחלה דהא לא ידע מאן ירית. ובגמ׳ [מז:] פריך דאפילו פשוט נמי לא הוי:

גמ׳

ליה אאדעת רבים (ג) אמר אמימר הלכתא אפי׳ למ״ד (ד) נדר שהודר ברבים יש לו הפרה (ה) בעל דעת הרבים אין לו הפרה וה״מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה (ו) יש לו הפרה כי ההוא (ז) דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה: והמטמא למתים כו׳: מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

הדרן עלך מומין אלו

(ח) **יש בכור לנחלה** ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (ט) איזהו בכור לנחלה ואינו (י) בכור לכהן הבא אחר נפלים (יא) (יב) אע״פ שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת (יג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ״א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן (יד) מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה (טו) עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן (טז) רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר (יז) פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם (יח) מישראל (יט) מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (כ) (כא) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה (כב) וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

גמ׳

ליה (כג) ואע״פ שפירש על דעתו יכול הכהן להתיר (כד):

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה כו׳ איזהו בכור לנחלה כו׳. הכא נקיט אמאי דפתח ביה וזימנין דנקט אדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים (דף ג.): **המפלת** סנדל כו׳. בפרק המפלת (נדה כו.) מפרש סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא לבא אחריו וכו׳ ואע״ת מה חידוש הוא הא בהדיא קתני לה הכא וי״ל דס״ד דבא אחריו דמתניתין דהכא היינו אותו שיולד בעיבור אחר ולא אותו שעם הסנדל דרגילות הוא שיולד קודם הסנדל ולהכי פריך למאי הלכתא דתיפוק לי שהרי בא אחר הולד שעם הסנדל דאין סנדל שאין עמו ולד ומפרש דלאותו ולד עצמו הנולד עם הסנדל אצטריך למתניית דפעמים שהוא בא אחר הסנדל (כה): **והיוצא** מחותך. פי׳ בקונטרס דרוב אבריס (כו) מחותכים פוטרים את הרחם אבל ראש לא פטר במחותך והך מילתא פלוגתא דאמוראי היא בפרק המפלת (נדה דף כט.) דר׳ יוחנן סבר התם דאפי׳ מחותך הראש פוטר: **נתגיירה מעוברת.** פי׳ בקונטרס ובעלה עמה וילדה הוי אותו ולד בכור לכהן דפטר רחם בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו שלא בקדושה ולאו בר נחלה הוא דזרע מלרי רחמנא אפקריה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ובחנם פי׳ טעם זה דבלא״ה לאו בר נחלה הוא משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואינו חשוב (כז) אביו ואע״ג דבעודו מלרי חשוב אביו גבי נחלה ולא אמרי׳ רחמנא אפקריה לענין זה לזרעיה (כח) דהא מלרי יורש אביו דבר תורה ומיהו בפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף לח.) אמרינן הא דאמור רבנן אין אב למלרי לאו משום דשטופי בזימה ולא ידיע דהא שני אחין תאומים דטיפה אחת (כט) [היה] ונחלקה לשתים וקתני ואין חייבים משום אשת אח ש״מ אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה דמלרי דלריך לטעמא דאפקריה אע״ג דנתגיירו ולא סגי בטעמא דכקטן שנולד דמי ודבר תימה הוא וי״ל דאי לאו טעמא דאפקריה לזרעיה היה לנו לאסור למנסב נשי דהדדי משום דאתי לאחלופי בישראל והתם משמע דאפי׳ איסורא ליכא ואין חייבין לאו דוקא וגם היה לנו להלריך חליצה והתם קתני לא חולצין ולא מייבמין: (שייך לע״ב) **ואיידי** דבעי למיתני **סיפא בן ט׳ בו׳.** מגופה הוה מצי (כט) למימר דנקט רחמנא משום דוקא נפל הא בר קיימא הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי אלא סיפא דייק ליה בפשיטות טפי:

דאמדס

(ה) גיטין לו. מכות טו. ערכין כג., ב) [נדרים ב:], ג) חולין סמ., ד) [לקמן מז.], ה) [דברים כא], ו) תע״ג דהוי, ז) ל״ק, ח) ל״ל דאשון דאשון ל״ק, ט) ל״ל כולו ל״ק, י) ל״ל והוי ל״ק, כ) [לעיל דף ל.], ל) ע״ד רבים אין לו הפרה ולמאי ל״ק, מ) כו׳ ואע״ג ל״ק, נ) גי׳ ל״ק דיתמר, ס) גי׳ ל״ק ומדאדריה נמי כו׳ וע״ש, ע) ל״ק, פ) [וע״ר רש״י בנדה כו. ד״ה גבי וכו׳ שפיכת ג״כ הכי להניא], צ) תניא דהא בעודו ל״ק, ק) ל״ק,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דאמר אמימר: (ב) במשנה הבא אחר נפלים שיצא ראשו מי כל״ל ומיבת אע״פ ומיבת את נמתק: (ג) שם והמפלת כמין: (ד) שם ילדה היא וכהנת כל״ל ואות ו׳ נמתק: (ה) רש״י ד״ה יש בכור כו׳ פי שנים ואינו בכור לכהן כל״ל והל״מ: (ו) ד״ה הבא אחר וכו׳ מאומים אחד מהם נפל שלא כלו לו חדשיו ואחד כלו וכו׳ והחזירו וקדמו אחיו ויצא כל״ל ומיבת ובא חבירו נמתק: (ז) בא״ד ואע״ג דראשו שהוציא ראשון חשיבא ליה מעליא וטעמא וכו׳ דאשון דאשון כר קיימא כל״ל ומיבת והוי כילוד נמתק: (ח) ד״ה וכן ט׳ וכו׳ שאין לבו דוה עליו ולענין כהן לאו פטר רחם הוא אבל יצא ראש בן ט׳ חי: (ט) ד״ה וכן המפלת וכו׳ דאין לבו דוה: (י) ד״ה עד שיהא והכי אחרון הוי בכור: (כ) ד״ה שכבר ילדה וכו׳ ולענין כהן תלה דחמנא בפטר רחם: (ל) ד״ה נתגייר וכו׳ ולא לנחלה דכיון דהורתו שלא בקדושה דקדושה לאו בר נחלה הוא דזרע: (מא) ד״ה היא וכהנת בת כל״ל ומיבת אי נמתק: (מב) ד״ה אבל אחר נמתק: (מג) ד״ה אבל אחר הוי ולא בכור לכהן דלא הוי פטר רחם: וחכ״א. לעולם הוי נמי לכהן עד שיהא בו כנפל צורת אדם: סנדל. מפורש במסכת נדה: או ילדה עודה שפחה או ילדה עודה עובדת כוכבים ואח״כ נישאת לישראל שלא היו לו בנים בכור לנחלה. דהוי ראשית אונו: עד שיפטרו רחם מישראל. כלומר דלעולם הוי נמי בכור לכהן הבא אחריו עד שיפטרו רחם מישראל של יהודית כלומר דהני דילדה בגיותה לא חשיבי למיפטריה מכהן לבא אחריו: או נתגיירה והיא מעוברת או נשתחררה והיא מעוברת. האי ולד הוי בכור לכהן כיון שנולד ביהדות וחייב לפדות עצמו: והך אשה שלא ילדה ואע״ג דילדה היא וכהנת ביחד ונתעברו ולדיהן או היא ולויה או היא ואשה שכבר ילדה ולא ידיע איזה הוא בכור שחייב לפדות ואפי׳ הכי הוי בכור לכהן וכן מי שלא שהתה כו׳:

רבינו גרשום

ליה לפני רבים דמגרשה ולא מצי מיפר חכם: דאדריה רב אחא. אדעתא דרבים: התם בנושא נשים בעבירה אימר יצרו תוקפו דנשאה ואי לא מדיר ודאי לא מגרש:

סליק פירקא

הבא אחר הנפלים בני ח׳: ואע״פ שיצא ראשו חי. כיון דלאו בר קיימא הוי הבא אחריו בכור לנחלה הוי ולא בכור לכהן דלא הוי פטר רחם: וחכ״א. לעולם הוי נמי לכהן עד שיהא בו כנפל צורת אדם: סנדל. מפורש במסכת נדה: או ילדה עודה שפחה או ילדה עודה עובדת כוכבים ואח״כ נישאת לישראל שלא היו לו בנים בכור לנחלה. דהוי ראשית אונו: עד שיפטרו רחם מישראל. כלומר דלעולם הוי נמי בכור לכהן הבא אחריו עד שיפטרו רחם מישראל של יהודית כלומר דהני דילדה בגיותה לא חשיבי למיפטריה מכהן לבא אחריו: או נתגיירה והיא מעוברת או נשתחררה והיא מעוברת. האי ולד הוי בכור לכהן כיון שנולד ביהדות וחייב לפדות עצמו: והך אשה שלא ילדה ואע״ג דילדה היא וכהנת ביחד ונתעברו ולדיהן או היא ולויה או היא ואשה שכבר ילדה ולא ידיע איזה הוא בכור שחייב לפדות ואפי׳ הכי הוי בכור לכהן וכן מי שלא שהתה כו׳:

עין משפט נר מצוה

מא א מיי׳ פ״ו מהלכות איסורי מזבח הל׳ ו׳. מב ב ג מיי׳ פ״ו מהל׳ שגיאות הלכה ח טוש״ע יו״ד סימן רכח סעיף כח:

א ד מיי׳ פ״ב מהלכות נחלות הל׳ י טוש״ע ח״מ סי׳ רעז סעיף ו:

ב ה מיי׳ פי״ח מהלכות בכורים הל׳ יד טוש״ע י״ד סי׳ שה סעיף כב:

ג ו מיי׳ פ״ב מהל׳ נחלות הל׳ ט טוש״ע שם סעי׳ יז כלל וח״מ סי׳ רעז סעי׳ ח ט:

ז מיי׳ שם [ופי״ח מהל׳ בכורים הל׳ יג] טוש״ע ח״מ שם [ויו״ד סי׳ שה סעי׳ כז]:

ח [מיי׳ פי״ח מהל׳ בכורים הל׳ כז] טוש״ע ח״מ שם:

תורה אור השלם

1. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא:
שמות יג ב

מוסף רש״י

אדעת רבים. על דעת רבים ועל דעת בית דין (מכות שז.) כך יאמרו לו הרי אנו מדיינין אותך על דעתנו (גיטין לז.) אי: שאומרים לו נדור (ערכין כב.).

הדרן עלך מומין אלו

איזהו בכור לנחלה כו׳ הבא אחר נפלים. בכור לנחלה בעינן ולד שיהא לאוי לחיות ואי לא לאוי לחיות לא מעקיע את הבא אחריו מליטול פי שנים, דכתיב (דברים כא) לשאת אותו, מי שלנו דוה עליו, יצא ולד שאינו של קיימא שאין לב אביו דוה על מותו, אבל מפליון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו, שהרי זה פטר את הרחם. נפל, שלא כלו לו חדשיו (חולין שם.). **אע״פ שיצא את ראשו חי.** והחזירו ויצא אחיו שכלו חדשיו, אין לידת הראשון מפקעתו מלהיות בכור לנחלה, שאפילו עולד הגפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו, שאין לבו דוה עליו, וכל שכן אם יצא ראשו מת, והאי דנקטו ראשו, משום בכור לכהן נקט ליה, ובילידת ראשו הוי יולד ופוטר את אחיו מבכור לכהן (שם). **ובן תשעה שיצא ראשו מת.** הבא אחר בן תשעה שיצא ראשו מת, אפילו יצא ראשו של ראשון ואין לידת הראשון מפקעתו מלהיות בכור לכהן, אבל הבא אחר בן תשעה שיצא ראשו אי בכור לנחלה נמי לא הוי (שם).

שיטה מקובצת

(א) על דעת הרבים אין לו הפרה. הטעם שמעתי מפי מורי ר׳ יצחק בר ברוך משום דאין נדריהם וחרטתם שוה דאין הרבים מתחרטים בחרטה אחת או בפתח אחת דאין דעת כל אחד ואחד יכול להיות שוה לדעת חבירו אע״פ שדבר מצוה יש לו הפרה אגן סהדי דכולם מסכימים ומתחרטים בדבר שוה הילכך גבי חכם שאינו מתיר אלא ע״י חרטה או ע״י פתח שהנדר טעות על דעת רבים אין לו הפרה אבל בעל שגזירת הכתוב הוא שמפר בלא פתח ובלא חרטה אין לחלק בין על דעת הרבים לנדרים אחרים ויכול להפר עכל״ה: (ג) ההיא מקרי דרדקי דאדרי׳ רב: (ד) נפלים שיצא ראשו חי ובן ט׳ כו׳ מת והמפלת כמין: (ה) ילדה ילדה עודה: (ו) מישראל ס״א בישראל: (ז) ילדה היא אות ו׳ נמחק: (ח) תי׳ והוי כילוד (ט) אמר ס״א דאמר: (י) על דעת הרבים אין לו הפרה. הטעם שמעתי מפי מורי ר׳ יצחק בר ברוך משום דאין נדריהם וחרטתם שוה דאין הרבים מתחרטים בחרטה אחת או בפתח אחת דאין דעת כל אחד ואחד יכול להיות שוה לדעת חבירו אע״פ שדבר מצוה יש לו הפרה אגן סהדי דכולם מסכימים ומתחרטים בדבר שוה הילכך גבי חכם שאינו מתיר אלא ע״י חרטה או ע״י פתח שהנדר טעות על דעת רבים אין לו הפרה אבל בעל שגזירת הכתוב הוא שמפר בלא פתח ובלא חרטה אין לחלק בין על דעת הרבים לנדרים אחרים ויכול להפר עכל״ה: (יא) ההיא מקרי דרדקי דאדרי׳ רב: (יב) נפלים שיצא ראשו חי ובן ט׳ כו׳ מת והמפלת כמין: (יג) ילדה ילדה עודה: (יד) ילדה היא אות ו׳ נמחק: (טו) תי׳ והוי כילוד (טז) אמר ס״א דאמר: (יז) על דעת הרבים אין לו הפרה. הטעם שמעתי מפי מורי ר׳ יצחק בר ברוך משום דאין נדריהם וחרטתם שוה דאין הרבים מתחרטים בחרטה אחת או בפתח אחת דאין דעת כל אחד ואחד יכול להיות שוה לדעת חבירו אע״פ שדבר מצוה יש לו הפרה אגן סהדי דכולם מסכימים ומתחרטים בדבר שוה הילכך גבי חכם שאינו מתיר אלא ע״י חרטה או ע״י פתח שהנדר טעות על דעת רבים אין לו הפרה אבל בעל שגזירת הכתוב הוא שמפר בלא פתח ובלא חרטה אין לחלק בין על דעת הרבים לנדרים אחרים ויכול להפר עכל״ה: (יח) ילדה ילדה עודה: (יט) מישראל ס״א בישראל: (כ) ילדה היא אות ו׳ נמחק: (כא) תי׳ והוי כילוד (כב) ילדה הוי נמי בכור לנחלה שהרי לא היו לזה בנים: (כג) הוא דזרע מצרי: (כד) נחמן דריש השולח אלא אפלוגתא דתנאי דר״י: (כה) הפרה ועל דעת רבים אין לו הפרה לגירסא זו משמע דהכי הלכתא דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ואפי׳ לספרים דגרסי׳ תי׳ ולמאי נמחק: (כו) למ״ד כו׳ ואע״ג: (כז) איתשיל ולענין פרעון כתובה: (כח) דלכך הוזקק להדירו ע״ד: (כט) אדרוה ברבים כו׳ שכרא דמשמע דקסבר: (ל) היינו דוקא כשמפרש ע״ד פלוני ופלוני ופלוני: (לא) יחיד או שנים אע״פ שנקבם בשם על: (לב) להתיר בלא דעתו הס״ד: (לג) אברים חתוכים פוטרים: (לד) לזרעיה משמע דמצרי: (לה) מצי למידק תי׳ למימר נמחק:

דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. האי פרוזדור דהכא ובריש בהמה המקשה (חולין דף סח.) ובשבת פ׳ ח״ר עקיבא (דף פו:) שויס ולא הוי כי ההוא דפרק יוצא דופן (נדה דף מב:) [יא] דמכי הוליא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דלאי בפרוזדור דהתם [ט] אמרינן הכא מה יכול להחזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית החיצון ופרוזדור דהכא הוא עובי הירכים שמכסים את הרחם [יב] שבין ירכים והוה אמינא דלא חשיב ראש לילה ביציאת הרחם ואין תימה על שהלשון שוה ואין פירושם שוה דכי ה״ג אשכחן לעיל בפ׳ הלוקח בהמה (דף כ.) דטיעוף פוטר בבכורה דחשיב ולד ולא הוי כהריגת טיעוף דפ׳ המפלת (נדה דף כט.).

דרוש היולדות מטעפות:

תיובתא דשמואל. לא הוי מצי לאקשויי לשמואל מהא דתנן בפ׳ בהמה המקשה (חולין דף עז.) שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דדייקינן מינה התם בריש פירקין (דף סח.) דביציאת ראש הוא לידה מדאסרינן להו ביציאת מקצת דשמא הראש ישנו באותו מקצת דהיינו דוקא בבהמה אבל אדם לא שמעינן מהתם דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהויא סימן ולד ואין להקשות יג דבבהמה המקשה היכי דייק מינה דביציאת ראש הוי כילוד דלמא הא דאסורה משום דגזרינן מקצתה אטו רובא כדאמר בפ״ק דב״ק (דף יא.) דאם איתא דביציאת ראש לא הוי לידה לא היה ראוי לגזור כיון דבמקצת אי אפשר לבא בשום פעם לידי חשיבות לידה וא״ת כיון דאיתתא שמואל מאי האי דקאמר בפרק המפלת (נדה דף סו.) גבי הסנדל ולד דאית ליה איתתא מכי נפיק ריסיה הויא ליה לידה סנדל עד דנפיק רובא בלאו טעמא דאיתתא נמי הא אפילו [יד] מתיס הראש פוטר וי״ל דאיתתא לאו דוקא אלא [יה] דאיתתא ואגב דנקט נמי התם לעיל האי לישנא ולד דאית ביה איתתא סריך ולא נפיק סנדל דלית ביה איתתא סריך ונפיק [טו] נקטיה נמי בתר הכי ויש ספרים דגרס התם ולד דאית ביה איתתא מכי [טז] נפיק רובייה סנדל עד דנפיק כוליה ויש לפרש דרוביה דקאמר היינו רובא דרישא ואית דגרס [יז] בהדיא הכא נפק רובא דרישא והא דאמרי׳ התם בפרק המפלת (דף כט.) בשמעתין דילא מחותך או מסורס [יח] [מציא רובו ה״ז כילוד] הא כתקנו הראש פוטר ר׳ יוסי אומר מציא כתקנו לחייס לא כמו שפירש רבינו חננאל דלחייס היינו בר קיימא דהא אפי׳ בנפלים הראש פוטר דאיתותב שמואל הכא אלא כמו שפירש שם בקונטר׳ כתקנו לחייס שלם לאפוקי מחותך [יט] : **לאתויי הא דת״ר גיורת שיצא פדחת ולדה בו׳.** וא״ת מאי חידוש הוא זה בהך מילתא טפי משאר דבריס דחשוב בהן כילוד כגון לזקוק אשת אחיו ליבום ולפטור מן היבום והסורגו חייב ושאר דבריס השוויס בפ׳ יוצא דופן (נדה דף מג:) וי״ל דאיצטריך הכא לאשמועינן דס״ד אע״ג דיציאת הראש חשוב לידה שליא אחרי כן בקדושה חשוב כמו כן לידה ונתיב לה ימי טומאה וימי טהרה: **מאי** **מעמא יביר בתיב.** תימה בפ׳ עשרה יוחסין (קדושין דף עח:) ובפ׳ יש נוחלין (ב״ב דף קמז:) שדוחק לרבנן דרבי יהודה יכיר למה לי לימא דאיצטריך לכדדרשינן הכא דאפי׳ רבי יוחנן לא פליג דהא דקאמר אף לנחלה משום דקסבר דפדחת נמי הויא היכרא וגם דוחק ביש נוחלין (שם) לר״מ דאמר אדם מקנה כו׳ דאתא יביר לנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס וי״ל דהתם קשיא ליה לשון יביר דמשמע שיש כח בהכרת האב: **מאי** קראה הכרת **פניהם ענתה בם.** פירש בקונטרס דהכרת פרלוף פניהם עדותן הוא אלמא פרלוף פניס נמי בעי ותימה יז) דביבמות (דף קכ. ושם ד״ה הכרת) מייתי קרא דהכרת פניהם ענתה בם משמע שיש דבר באדם שמכיריס על ידו את הפניס והיינו פדחת דחוטם בכלל פרלוף פניס הוא והתם ביבמות (שם) בתר האי קרא מייתי עובדא דאבא בר מרתא דהוו מסקו ביה דבי ריש גלותא זוזי אייתי קירא דבק בבלייתא דבק אאפותיה חלף קמייהו ולא בשקרוה: דבהיותו

גמ׳ אין הראש פוטר בנפלים. בן שמנה שהוליא ראשו חי והחזירו וקדמו אחיו ויצא הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו ורובו: **רוח חיים באפיו.** מי שהוא בן חיים הלך אחר אפיו דהיינו ראשו אבל אי לאו בר קיימא הוא לא (א) חשיבי ז) אפיה: **קפני מיהא.** נפל שיצא ראשו פוטר הבא אחריו מכהן: **איידי דבעי למתני סיפא בן ט׳ שיצא ראשו מת.** דלא מצי למיתני רובו ב) בהדיא אע״ג דאיהו גופיה לא משמע אלא רובו ואהכי לא מצי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי׳ בכור לנחלה לא הוי האחרון דראשו בן ט׳ חי ודאי הוי לידה ואי הוה תני רובו מת הוה משמע הא רובו חי לא הוי אחרון בכור אפי׳ לנחלה אבל אם יצא ראשו חי לא הוי משמע ג) השתא דאחרון מספיק הנחלה ואגן ד) קיימין דראשו חי הוי כילוד משום הכי תנא ראשו בריאה ובסיפא ואע״ג דסיפא גופה דקתני ראשו מת לא הוי אלא ראשו ורובו: **ומאי קמ״ל.** מתני׳ אי אמרת בשלמא ראשו דוקא אשמעינן דראש הנפלים פוטרו ותנא סיפא אטו ריש אלא אי אמרת ראשו לאו דוקא ואין הראש פוטר בנפלים השתא לא אשמעינן מינה אלא דיוקא דדייקינן טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי׳ בכור לנחלה נמי לא הוי דכיון דאפיק בן ט׳ חי ריסיה הואיל ולאו נפל הוא הוי לידה לאפי׳ אחזירו: **הא תניא.** בפ׳ בהמה המקשה ה) הוליא עובר ראשו בשעת שחיטת אמו הרי זה כילוד אפי׳ אחזירו ואינו ניתר בשחיטת אמו: **בהמה ליס לה פרוזדור.** אין רחם שלה בין ירכותיה הלכך חשיב הראש לידה דבגלוי הוא אבל אשה דיריכים שלה מכסים את הרחם לא חשיב ראש לידה: **הא נמי תניא.** גבי אדם במסכת נדה [כח.] מי שיצא רוב ראשו הוי יולד דאפילו אחזירו ולא נולד עד ו) לאחר ק׳ ימים חשיב יולד מיום ראשון וחשבינן לה ימי טומאה וטהרה מיום ראשון: **יצא דדרכו.** לאפוקי היכא דיצא דרך מרגלותיו דודאי לא חשיב יולד עד יציאת רובו: **פיובתא דשמואל.** דודאי ראשו דנפלים דמתני׳ דוקא: ז) **[פוטרים] בכ״מ.** דחשיב לידה מיציאת פדחת. ובכ״מ מפרש לקמיה: ט) **פדחת.** מצח: **חוץ מן הנחלה.** דהכא אחריו בכור לנחלה אא״כ יצא פניו של ראשון: **דלפיב יביר.** והיכרא ליתא אלא בפרלוף פניס: **אף לנחלה.** דפדחת נמי הוי היכרא: עובדא כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: **זו הכרת פניס.** דמי שהוכרו פניו ראשון הוי בכור לנחלה: **עם החוטם.** וקשיא לר׳ יוחנן: **אין מעידין.** יא) להשיא את אשתו דשמא לאו זה הוא: **הכרת פניהם ענתה בם.** דהכרת פרלוף פניהם עדותן אלמא פרלוף פניס הוא. ופשטיה דקרא בנואפים כתיב הכרת פני הוולדות ענתה בנואפים שהקב״ה נר את הממזר בצורת פני המנאף: **בסופה.** לאחר שכוונו יפה (כ) יב) בזה הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיקן אפי׳ בעבד ושפחה: **אבל בתחלה.** תחלת העדות דהיינו ראיית הדם לא אקילו עד שיכירוהו יפה:

יכיר

גמ׳ [ב] אמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים מ״ט [1] כל אשר נשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב היכא דנשמת רוח חיים באפיו הוא דחשיב רישיה אידך לא חשיב רישיה תנן הבא אחר נפלים שיצא ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת קתני מיהא ראשו מאי ראשו רובו וליתני רובו בדין הוא דאיבעי ליה למיתני רובו [ג] ואיידי דקא בעי למיתני סיפא בן תשעה שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי תנא רישא נמי ראשו ומאי קמ״ל [א] דכיון דמפיק ליה [ד] רישיה הוה לידה תנינא [ה] הוציא [2] ראשו אע״פ שהחזירו הרי זה כילוד וכי תימא אשמועינן בהמה וקמ״ל באדם דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור בהמה מאדם לא ילפא משום דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא [ו] יצא כדרכו [ז] [3] משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבי שמעון בן לקיש פדחת פוטרת בכל מקום [ח] חוץ מן הנחלה מאי טעמא [2] יכיר אמר רחמנא ור׳ יוחנן אמר אפי׳ לנחלה בכל מקום לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן גיורת שיצאה פדחת ולדה בהיותה נברית ואח״כ נתגיירה [ט] [3] אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואינה מביאה קרבן לידה מיתיבי יכיר זו הכרת פנים ואיזו היא הכרת פנים פרצוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע [י] [ה] אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם תני עד החוטם תא שמע פדחת [יא] בלא פרצוף פנים פרצוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם ואמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קראה [3] הכרת פניהם ענתה בם שאני עדות אשה דאחמירו בה רבנן ומי אחמירו והא [ו] תנן [יב] והוחזקו להיות משיאים עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה כי אקילו רבנן בסופה בתחלתה לא אקילו רבנן ואיבעית אימא יכיר

חוץ מן הנחלה. דהכא אחריו בכור לנחלה אא״כ יצא פניו של ראשון: **דלפיב יביר.** והיכרא ליתא אלא בפרלוף פניס: **אף לנחלה.** דפדחת נמי הוי היכרא: עובדת כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: **זו הכרת פניס.** דמי שהוכרו פניו ראשון הוי בכור לנחלה: **עם החוטם.** וקשיא לר׳ יוחנן: **אין מעידין.** יב) להשיא את אשתו דשמא לאו זה הוא: **הכרת פניהם ענתה בם.** דהכרת פרלוף פניהם עדותן אלמא פרלוף פניס הוא. ופשטיה דקרא בנואפים כתיב הכרת פני הוולדות ענתה בנואפים שהקב״ה נר את הממזר בצורת פני המנאף: **בסופה.** לאחר שכוונו יפה (כ) יב) בזה הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיקן אפי׳ בעבד ושפחה: **אבל בתחלה.** תחלת העדות דהיינו ראיית הדם לא אקילו עד שיכירוהו יפה:

יכיר

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי׳ פי״ח מהלכות בכורים הלכה טו טוש״ע י״ד סימן שה סעיף כב:
ה ב מיי׳ פ״ה מהלכות טומ״ע י״ד סימן יד סעיף ח:
ו ג מיי׳ פ״י מהלכות איסורי ביאה הלכה ו טוש״ע י״ד סימן קלד סעיף י:
ז ד מיי׳ פ״ב מהל׳ נחלות הל׳ ב וש״ע טוש״ע ח״מ סי׳ רעז [סעיף ג] וסעי׳ ו:
ח ה ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הלכה כא טוש״ע אה״ע סימן יז סעיף כד:
ט ז מיי׳ פי״ב שם הל׳ טו טוש״ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

1. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ:
בראשית ז כב
2. כִּי אֶת הַבֹּכֵר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
דברים כא יז
3. הַכֶּרֶת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כְּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כִחֲדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה:
ישעיהו ג ט

רבינו גרשום

אין הראש פוטר בנפלים. דנפל שלא כלו חדשיו אע״ג דיצא ראשו חי אינו פוטר את הבא אחריו מכהן: כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו. דבר קיימא הוא חשיב רישיה ליפטר לבא אחריו מכהן: ומאי קמ״ל. סיפא דתנא ראשו דכיון דפריק רישיה כו׳: תנינא. בבהמה המקשה הוציא ראשו אע״פ שהחזיר הרי זה כילוד ואין שחיטת אמו מטהרתו: דבהמה כיון דלית לה פרוזדור לאלתר כי הוציא ראשו הוי כילוד אבל (אדם) אשה כיון דאית לה פרוזדור דמעכב אימא דלא ליהוי כילוד קמ״ל סיפא דמתניתין דהוי [כילוד] ואכתי אמאי איצטריך לסיפא דהכא למיתנא ראשו קתני ולא רובו הוי אלא ראשו ממש וקתני פוטר אלמא הראש פוטר בנפלים ותיובתא דשמואל: מ״ט. משום דכתיב יכיר לו לתת לו פי שנים ובפדחת בלא פנים לא הוי היכר: ואח״כ נתגיירה. קודם שיצאו הפנים ושאר הגוף אין נותנין לה ימי טומאה משום דהוצאת פדחת בגיותה הוי לידה ועובדת כוכבים לא מטמיא בלידה: עם החוטם. וקשיא לר׳ יוחנן דאמר פדחת בלא חוטם פוטר אף לנחלה: עד החוטם דהיינו פדחת לחודיה: כי אקיל בסופה היכא דידעי דודאי מותרת דקא חזו דמת: בתחלה היכא דלא חזו דמת ולאסהודי עליה (דהוציא) הוא כדי להתירה לא סגיא אלא בפרצוף פנים עם החוטם: ואיבעית אימא

מסורת הש״ס

א) [נדה כט.], ב) [שבת ל. וש״נ], ג) חולין סח., ד) נדה כח., ה) יומא קכ. ב״מ כז.; ו) שבת קמה. יומא פז: ודף קכב., ז) [חולין סח.], ח) ל״ק, ט) [ל״ל לפני ד״ה פוטרת], י) ל״ל אייתי ל״ק, כ) בנפלים ל״ק, ל) נ״א בהדיא הכי ל״ק, מ) ל״ק, נ) [ועי׳ תוס׳ נדה כט. ד״ה מכלל],

---

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה רוח חיים וכו׳ לא חשוב אפיה: (ב) ד״ה בסופה לאחר שכונו יפה שזה הוא הקילו חכמים:

גליון הש״ס

גמ׳ אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה. עי׳ נדה לו ע״א תוס׳ ד״ה הלכתא:

מוסף רש״י

אין הראש פוטר בנפלים. יצא דאם הנפל, כגון יולדת תאומים לשבעה, אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו, ויצא דאם הנפל והחזירו ואת״כ יצא אחיו, הוי בכור לכהן, שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה (נדה כט.). הרי זה כילוד. ומו לא מהניא ליה שחיטת אמו ואריך שחיטה לעלמא אם נמצא חי, ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה (חולין סח.). אין מעידים. על אדם שמת להשיא את אשתו, אלא אם כן ראו פרלוף פניו שהוא עם החוטם (ב״ב כז:) אא״כ ראוהו מת בפרלוף פניו עם חוטמו, שיהו להכירו, אבל לא ראוהו בפרלוף, אז שניעל חוטמו אין מעידין עליו להשיא את אשתו, שמא אין הוא (יבמות קכ.). פדחת. מצח (שם). הכרת פניהם ענתה בם. העידה בם, אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פניס (שם). הגוף מעידין עדות בשאר להיות משיאים עד מפי עד. לומר לאשה מת בעלך, דאקילו בה רבנן משום עיגונא, וכל דמקבל אדעתא דרבנן מקבל ואפקועי רבנן לקדושין מניה (שבת קמה:).

שיטה מקובצת

(א) דמפיק ליה [רישיה] הוה ליה לידה: (ב) כדרכו עד שיצא רובו: (ג) נתגיירה עי׳ תוס׳ נדה (דף לו ע״א): (ד) חשיבי אפיו אות ה׳ נמחק: (ה) למיתני רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי׳ בכור לנחלה לא הוי האחרון דראשו בן ט׳ חי ודאי הוי לידה ואי הוה תני רובו מת הוה משמע הא רובו חי לא הוי אחרון בכור אפי׳ לנחלה אבל אם יצא ראשו חי לא הוי משמע (ו) השתא דאחרון מספיק הנחלה ואגן (ז) קיימין דראשו חי הוי כילוד משום הכי תנא ראשו בריאה ובסיפא ואע״ג דסיפא גופה דקתני ראשו מת לא הוי אלא ראשו ורובו: **ומאי קמ״ל.** מתני׳ אי אמרת בשלמא ראשו דוקא אשמעינן דראש הנפלים פוטרו ותנא סיפא אטו ריש אלא אי אמרת ראשו לאו דוקא ואין הראש פוטר בנפלים השתא לא אשמעינן מינה אלא דייקינן טעמא דראשו מת הא ראשו חי אפי׳ בכור לנחלה נמי לא הוי דכיון דאפיק בן ט׳ חי ריסיה הואיל ולאו נפל הוא הוי לידה לאפי׳ אחזירו: **הא תניא.** בפ׳ בהמה המקשה (ה) הוליא עובר ראשו בשעת שחיטת אמו הרי זה כילוד אפי׳ אחזירו ואינו ניתר בשחיטת אמו: **בהמה ליס לה פרוזדור.** אין רחם שלה בין ירכותיה הלכך חשיב הראש לידה דבגלוי הוא אבל אשה דיריכים שלה מכסים את הרחם לא חשיב ראש לידה: **הא נמי תניא.** גבי אדם במסכת נדה [כח.] מי שיצא רוב ראשו הוי יולד דאפילו אחזירו ולא נולד עד (ו) לאחר ק׳ ימים חשיב יולד מיום ראשון וחשבינן לה ימי טומאה וטהרה מיום ראשון: **יצא דדרכו.** לאפוקי היכא דיצא דרך מרגלותיו דודאי לא חשיב יולד עד יציאת רובו: **תיובתא דשמואל.** דודאי ראשו דנפלים דמתני׳ דוקא: (ז) **[פוטרים] בכ״מ.** דחשיב לידה מיציאת פדחת. ובכ״מ מפרש לקמיה: (ט) **פדחת.** מצח: **חוץ מן הנחלה.** דהכא אחריו בכור לנחלה אא״כ יצא פניו של ראשון: **דלפיב יביר.** והיכרא ליתא אלא בפרלוף פניס: **אף לנחלה.** דפדחת נמי הוי היכרא: עובדת כוכבים אינה מטמאה בנדה וזיבה ולידה: **זו הכרת פניס.** דמי שהוכרו פניו ראשון הוי בכור לנחלה: **עם החוטם.** וקשיא לר׳ יוחנן: **אין מעידין.** (יא) להשיא את אשתו דשמא לאו זה הוא: **הכרת פניהם ענתה בם.** דהכרת פרלוף פניהם עדותן אלמא פרלוף פניס הוא. ופשטיה דקרא בנואפים כתיב הכרת פני הוולדות ענתה בנואפים שהקב״ה נר את הממזר בצורת פני המנאף: **בסופה.** לאחר שכוונו יפה (כ) (יב) בזה הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיקן אפי׳ בעבד ושפחה: **אבל בתחלה.** תחלת העדות דהיינו ראיית הדם לא אקילו עד שיכירוהו יפה:

(ב) דמפיק ליה [רישיה] הוה ליה לידה: (ג) כדרכו עד שיצא רובו: (ד) נתגיירה עי׳ תוס׳ נדה (דף לו ע״א): (ה) חשיבי אפיו אות ה׳ נמחק: (ו) תי׳ השתא נמחק: (ז) ואגן קי״ל דראשו: (ח) עד למחר תי׳ לאחר ק׳ ימים נמחק: (ט) מעידין באדם שמת אא״כ ראוהו פרצוף פנים עם החוטם אלמא הוי היכר בהכי להשיא: (י) יפה שזה הוא הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיק אפילו: (יא) דאמר דמכי: (יב) בין הירכים: (יג) להקשות אההיא דבהמה המקשה: (יד) אלא כלומר ראוי: (טו) ונפיק נקט לה נמי: (טז) מכי נפק: (יז) ותימה דהכא וביבמות מייתי קראי אברייתא ולא מייתי ליה אמתני׳ דפ׳ בתרא דיבמות דאייתי לעיל דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ונראה לפרש דאפדחת דברייתא מייתי קרא דהכרת:

יכיר לחוד. דלא כתיב פנים הוי פדחת היכר: (ד) עובדי כוכבים אינן בני נחלה לירש את אביהם עובד כוכבים אחר שנתגיירו בפ"ק דקדושין (דף יז.): **לא לחוהו בראה.** הקב"ה את העולם אלא לשבת ילדה: **מי שלא היו לו בנים כו'.** פרישית לעיל (ע) גבי מתני': **ילדה ממאן.** דקתני משבאה לישראל ילדה הוי בכור לנחלה: **מאי איריא גיורת ושפחה.** דמשמע מש"ה הוי בכור לנחלה דאותם בנים שהיו לה בהיותה עובדת כוכבים לא חשיבי: **אפי' בת ישראל.** דבנים הראשונים חשובים בנים הוי (ז) האי נמי בכור לנחלה דהא באב תליא מילתא ולא באם: **אלא נאו.** האי ילדה משבאה לישראל (ח) לא אמי שלא היו לו בנים מהדר אלא מילתא באפי נפשה היא דקאמר גיורת שהיו לה בנים בהיותה עובדת כוכבים ונתגיירה עם בעלה וילדה משבאת לתורת ישראל הוי בכור לנחלה ותיובתא דר' יוחנן: **לעולם מישראל שלא היו לו בנים.** ומשום בכור לנחלה לא איצטריך למינקט גיורת אלא משום דאשמעינן דאינו בכור לכהן דבנים הראשונים מיקרו פטר רחם ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי: **הא.** דקתני בכור לנחלה רבי יוסי הגלילי היא דלגבי כהן חשיב ליה בכור דעד שיפטרו רחם בישראל: **וליף איהו.** הבעל: **מינה דידה.** כי היכי דלגבה לא חשיבי בנים ראשונים והוי האי פטר רחם דכתיב בישראל לגביה נמי לא חשיבי ראשונים והוי האי ראשית אונו (ט): **לויה.** בת לוי: **אפילו ישראליים נמי.** (י) דאמרן (כ) בפירקין קמא (דף ג.): הכהנים והלויים פטורין: **נביא אכותם.** דמשפחת אב נפקא מהכא דקרויה משפחה ולא משפחת אם ואמאי פטור: **דאיעבר מעובד כוכבים.** דל"ל חייס לגבי ישראל שייך הכי בתר אם ישראלית טפי מבתר אבוה עובד כוכבים הלכך פטור: **ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין אם הולד.** במס' יבמות (דף מה.) דאיכא למ"ד עובד כוכבים הבא על בת ישראל הוולד כשר דבתר אימיה שדינן ליה ומשום הכי פטור ממשם קלעים: **אלא אפילו למ"ד מזהמין.** דשדינן ליה בתר עובד כוכבים אפ"ה פטור דלוי פסול מיקרי הולד ואית ליה שמא דלוי (ו) פטור: **בפטר רחם.** אחר האם אזיל לענין ה' קלעים: **מי שהיו לו בנים.** פרישית לעיל [מו.] גבי מתני'. מדקתני היא וכהנת (יא) רבותא אשמעינן דאע"ג דנתערב עם הפטור איהו חייב: **מכלל דהכנס פטורה.** וקס"ד דהא כהנת בנת כהן קאמר: **בדיק** (יב). מנסה אותנו בהלכות: **מהו.** מי הוי בנה פטור (יג) מבכורה או לא: **היינו דרב אדא בר'.** וכי היכי דלוייה פטורה כהנת נמי פטורה: **בקדושתה קיימא.** אע"ג דנבעלה לעובד כוכבים וכי שדינן בנה בתרה הוי כלוי פסול ופטור: **מן המעשר.** מעשר ראשון (יד) ניתן ללויים: (טו) **דאיבעלה ליה.** לעובד כוכבים: **הויא זרה.** דלאמרינן בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סח.) מנין לכהנת לויה וישראלית שבאו עליה עובד כוכבים ועבד שפסלוה ת"ל וכת כהן כי תהיה לאיש זר (טז) כיון שנבעלה לפסול לה פסלה ואע"ג דלויה נמי קתני התם (יז) מתרומה (יח) דקא פסיל לה אלא תינשא לכהן אבל מדין לויה לא מיפסלא: **הויא לה זרה.** וכיון דזרה היא בנה חייב בה' אלעזר. הלכך מתניתין נמי לא (יט) מוקמת דאיעבר מעובד כוכבים: **הניחא למר בריה דרב יוסף.** דמוקים לדרב אדא דאיעבר מישראל מוקמי למתני' נמי הכי: **נעוולם.** מתניתין דאיעבר מכהן אבל בת כהן דלא איעבר מכהן לא מיפטרא דלא אזילינן בתר אם אלא בלויה דאיעבר מעובד כוכבים: (כ) בן

דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו. פירש בקונטרס עובדי כוכבים (מ) אינם בני נחלה דאמרינן בקדושין (דף יז.): משמע (מא) דהם בני נחלה דאמרינן דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה אלא לאו בני נחלה נינהו דקאמר הכא היינו (מב) תורת בכורה: (מג) **והא** עבד ליה שבת. בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף סב.) קאמר בלשון אחר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו ולאו בני חיוב קאמר דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) מוכח דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא כלומר דזרעו מתייחס אחריו והיינו עבד ליה שבת דקאמר הכא וגבי עבד קאמר ביבמות (דף סב.) דהכל מודים (מג) דאין לו חיים: **ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין בו'.** (מד) ומ"ד מזהמין היינו מאן דשדי ליה בתר עובד כוכבים כדפי' בקונט' דקרי ליה מזהמין משום דעובדי כוכבים מזוהמין הם כדאמרן שבת (דף קמו.) בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ולא פסקה זוהמא מן העובדי כוכבים ומ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר שדי ליה בתר דעובד כוכבים (מה) אבל מ"ד הולד ממזר שדי ליה בתר בת ישראל ולהכי שייך ביה ממזרות (מו) ובקונטרס פירש איפכא וכמו שפירשתי מוכח בסוף פ"ק דיבמות (דף יז.) בחלת וחבור וגו' מ"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתא קמיה דשמואל (מז) מ"ל (מח) [כי] יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה פירוש לא מיפסלי כיון דמתייחס אחר העובדת כוכבים ובנות ישראל דהוה דרא אינטרווי אינטרי וכן מוכח בפ"ק דיבמות (מט) דהאי דקרי ליה בנך גורם לו ממזרות: **מר** בריה דרב יוסף משמיה דרבא [אמר] לעולם מישראל. כוותיה פסקינן בחולין בריש הזרוע (דף קלב.) (מי) ואהא סמכינן השתא לפטור בן לויה וכהנת אשת ישראל ממשם קלעים: **נותנים** לה מעשר ואוכלת. אין חולקין לאשה בגורן אבל מחלקין להם בבתיהם כדאמר בפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף נט.): **אלא** כהנת כיון דאיבעילה [ליה] הויא לה זרה. ואפי' קדושת לויה פקעה מינה וגרעה מלויה אשת כהן שנשבית דאע"ג דמיפסלא מתרומה לא פקעה מינה קדושתה לענין ה' קלעים אבל כהנת דקדושתה מגופה אתיא כשמתחללת פקעה קדושתה לגמרי: הכן

אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (נ) (נא) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה מכלל (נב) דכהונה ולויה פטורין דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ולוי (נג) אי הכי מאי איריא כהנת ולויה אפי' בת ישראל נמי אלא דאיעבר מעובד כוכבים כהנת פטורה והאמר רב פפא בדיק לן (נד) רבה כהנת שנתעברה מעובד כוכבים מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואמר לי הכי השתא בשלמא לויה בקדושתה קיימא (נה) דתניא (נו) לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת אלא כהנת כיון (נז) דאי בעיל לה הויא זרה הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר דאיעבר מישראל מוקי לה בדאיעבר מישראל אלא לרב פפא במאי מוקי לה לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן

איתמר

יכיר לחוד והכרת פנים לחוד (ס) איתמר היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר רבי יוחנן אומר (סא) אין לו בכור לנחלה ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה רבי יוחנן אומר אין לו בכור לנחלה דהא (סב) הוה ליה ראשית אונו ור"ש בן לקיש אומר יש לו בכור לנחלה (סג) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר (סד) היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ר' יוחנן אמר (סה) קיים פריה ורביה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים ר' יוחנן אמר קיים (סו) לא תוהו בראה לשבת יצרה ור"ש בן לקיש אמר לא קיים פריה ורביה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי איתמר (סז) בהא קאמר רשב"ל משום דבהיותו עובד כוכבים לאו בני נחלה נינהו אבל בהא אימא מודה ליה לרבי יוחנן דלא תוהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש צריכא תנן מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה ומשבאתה לישראל ילדה (סח) ולדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ילדה ממאן אילימא מישראל שלא היו לו בנים מאי איריא גיורת ושפחה אפילו בת ישראל נמי אלא לאו מגר שהיו לו בנים ונתגייר וקתני בכור לנחלה לא לעולם מישראל שלא היו לו בנים ואינו בכור לכהן איצטריכא ליה לאפוקי (סט) מדרבי יוסי הגלילי דאמר בכור לנחלה ולכהן שנאמר [2] פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל קמ"ל דלא ת"ש היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר יש לו בכור לנחלה אמר רבינא ואיתימא רב אחא (ע) הא ודאי רבי יוסי הגלילי (עא) הוא דאמר פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל וליף איהו מינה דידה (עב) אמר רב אדא בר אהבה (עג) לוייה (עד) שילדה בנה פטור מה' סלעים דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ומלוי מאי איריא לוייה אפילו ישראלית נמי אלא דאיעבר מישראל [3] למשפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב פפא דאיעבר (עה) מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמאן דאמר (עו) אין מזהמין את הולד

אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה דרב יוסף אמר משמיה דרבא לעולם דאיעבר מישראל ושאני התם דאמר קרא פטר רחם בפטר רחם תלא רחמנא תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (עז) (עח) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה וכן מי שלא שהתה אחרי בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן ט' לראשון אם בן ז' לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה מכלל (עט) דכהונה ולויה פטורין דאיעבר ממאן אילימא דאיעבר מכהן ולוי (פ) אי הכי מאי איריא כהנת ולויה אפי' בת ישראל נמי אלא דאיעבר מעובד כוכבים כהנת פטורה והאמר רב פפא בדיק לן (פא) רבה כהנת שנתעברה מעובד כוכבים מהו ואמינא ליה לאו היינו דרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואמר לי הכי השתא בשלמא לויה בקדושתה קיימא (פב) דתניא (פג) לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת אלא כהנת כיון (פד) דאי בעיל לה הויא זרה הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר דאיעבר מישראל מוקי לה בדאיעבר מישראל אלא לרב פפא במאי מוקי לה לעולם דאיעבר מכהן והיא בת ישראל ואמאי קרי לה כהנת דבנה כהן

איתמר

ס) [יבמות סב.], ע) [יבמות סב.], ב) [שם כב. וש"נ], ג) [יבמות סב.], ד) [בעיל מו.], ה) [חולין קלב. לעיל ל.], ו) נ"ל דהכנס, ז) גי' הרמ"ש רבא, ח) תוספתא דיבמות רפ"ק יבמות לא., ט) [דף מו.], י) [דברים כא], כ) [ויקרא כב], ל) מכסותה הוא. יעב"ץ, מ) גי' נ"ק אינן בני נחלה לירש את אביהם כו', נ) עיין נ"ק, ס) נ"ק, ע) [ועמ"ש על הגליון],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשבאתה לישראל ילדה בכור כנ"ל ותינח ולדה נמתק: (ב) שם נשתחררה מעוברת ילדה כנ"ל ופוס ו' נמתק: (ג) שם אלא כהנת מיון דאיבעלה ליה הוא זרה: (ד) רש"י ד"ה יכיר וכו' היכר הס"ד ותפ"ב מ"ה דבגיותו לאו בני נחלה עובדי כוכבים אינן וכו' אחר שנתגייר כנ"ל ופוס ו' נמתק: (ה) ד"ה אפי' וכו' בפירקין קמא נ"ב דף ד' ובפ"ב דף יג: (ו) ד"ה אלא וכו' ופטור:

רבינו גרשום

יכיר לחוד. דכיון דלא כתיב ביה [פנים] בהכרת פדחת לחוד סגי לנחלה והכא דבעי פרצוף פנים משום דכתיב ביה הכרת פניהם: בגיותן לאו בני נחלה נינהו דאין אב לעובד כוכבים. לישנא אחרינא כדאמר במס' קידושין נכרי את הגר וגר את הגר אינו לא מד"ת ולא מד"ס דתניא לוה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו כו' משום הכי יש לו בכור לנחלה: והא עבד ליה שבת בנים: ילדה ממאן. כלומר הא דתני משבאת לישראל ילדה ממאן ילדה: מאי אריא גיורת ושפחה. דהוי בכור לנחלה אפי' בת ישראל נמי בכור לנחלה הוי: וקתני בכור לנחלה. אע"ג דכבר הוליד בנים בגיותו ותיובתא דרבי יוחנן דאמר היו לו בנים בגיותו אין לו בכור לנחלה: קמ"ל. (רבי יוחנן) [מתניתין] דלא הוי בכור לכהן אלא בכור לנחלה: וליף איהו. הגר מינה דידה דגיורת מה היא (ח) לטעמיה דר' יוסי אע"ג דהיו לו בנים בגיותה דיש לו בכור לנחלה: למשפחותם לבית אבותם כתיב. דמשפחת אב קרויה משפחה ואמאי פטורה: ולא תימא. רב אדא דתני פטור היינו אליבא דמאן דאמר במס' יבמות אין מזהמין את הולד דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אין הולד ממזר דלא שדינן ליה בתר אביו אלא בתר אימיה והאי נמי בתר אימיה לויה שדינן ליה דפטור מחמש סלעים אלא אפי' למ"ד מזהמין הולד מ"מ בתר אימיה שדינן ליה ולוי פסול מיקרי ופטור: בפטר רחם תלה רחמנא. באמו ואמו אתיא משבט פטור: מדקתני ילדה היא וכהנת היא ולויה מכלל דכהנת ולויה שילדו פטורין: ולאו היינו דרב אדא דאמר לויה שילדה כו' ואוקימנא בדאיעבר מעובד כוכבים וכהנת נמי דאיעבר מעובד כוכבים פטורה: אלא רב פפא דאוקים לה לעיל דאיעבר מעובד כוכבים והכא לא מצי לאוקומי בעובד כוכבים משום דקתני כהנת במאי מוקים לה: לעולם. כהנת דקתני בת ישראל היא ודאיעבר מכהן ואמאי קרי לה כהנת הואיל ובנה כהן:

ע) נראה דל"ל מה היא לטעמיה דר' יוסי אע"ג דהוה לה בנים הוי בכור לכהן ה"ג אע"ג דהיו לו בנים יש לו בכור לנחלה:

יא א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' יב טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ט:
יא ב מיי' פט"ו מהל' אישות הל' ו טוש"ע אה"ע סי' א סעיף ז:
יב ג ד מיי' פ"ח מהל' בכורים הל' יא טוש"ע י"ד סימן שה סעיף יח:
יג ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ג טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יט:
יד ו מיי' פ"ח מהלכות מעשר הלכה ב:

תורה אור השלם

1. כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וְעֹשֵׂה הוּא כּוֹנְנָהּ לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לְשֶׁבֶת יֻצָּרָהּ אֲנִי יְיָ וְאֵין עוֹד:
ישעיהו מה יח
2. קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא:
שמות יג ב
3. שֹׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם:
במדבר א ב

מוסף רש"י

אין לו בכור לנחלה. כן בכור שיולד לו משתגייר אינו טולל פי שנים (יבמות סב.). **לאו בני נחלה נינהו.** בנכריותן לאו בני דין נחלה הינהו, דבת כהן וכהור כפשוט, אבל ישראל נהגא כהו, דלמתניין בקדושין (יז:) עכו"ם יורש אביו דבר תורה (שם). **דלא תוהו בראה לשבת יצרה.** בני אם בני פריה ורביה הינהו דכתיב (בראשית ט) ואתם לכם אלהים פרו ורבו (שם לגירסת הגמ': דתמיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו). **ונשא אשה שכבר ילדה.** דלענין נחלה אליבא מילתא בחד דכתיב ראשית אונו לענין כהן אליבא בפטר רחם (לעיל מו.). **עודה שפחה.** אפילו עודה שפחה בגיורה ראשונה ונשתחררה עכו"ם, עודה עובדת כוכבים ונתגיירה. ומשבאתה ליד ישראל ילדה הוי נמי בכור לנחלה, שהרי נולד לה הוי בנים, ולכהן לא אליבא לענין בכור לכהן (שם). **דאמר בכור לנחלה ולכהן.** דבנים הנולדים לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטרי (שם). **לויה שילדה בנה פטור מה' סלעים.** כגון שבא על לוי, דתמן (לעיל יג.) בנים ולויים פטורים, ואשמעינן דכ מאם דלוייה כלוי (חולין קלב.). **דאיעבר מעובד כוכבים.** אבל איעבר מישראל בתר אב אזלינן ליה וחייב (שם). **בפטר רחם תלא רחמנא.** והרי רחם שיצא ממנו לא המיתה הוא (שם). **לוייה שנשבית.** ומישיגין שמא נבעלה לעובד כוכבים (יבמות צא.). **או שנבעלה בעילת זנות.** כגון עכו"ם ועבד וחללו וכל הנך דאמר בגמרא כ"ג (שם סח.) דמפסלא בהו בת כהן מתרומה, גבי לוייה לא פסלי ממעשר (שם צא.).

שיטה מקובצת

א) דהא ס"א הוו ליה בני: ב) אתמר בקמייתא בהא קאמר: ג) אתא בריה דרבא: ד) היא דאמר אות ו' נמחק: ה) לוייה. עי' תשובת הרשב"א סי' אלפים שס"ו: ו) מעוברת ילדה אות ו' נמחק: ז) תיבות אי הכי נמחק: ח) הוי נמי האי בכור: ט) לישראל [לא] במי שלא היו לו: י) דאמרינן בפירקא קמא: יא) דרבותא אשמעינן: יב) בדיק לן מר מנסה: יג) פטור מחמש סלעים או לא הס"ד ומה"ד לאו היינו: יד) שנאכל לזרים: טו) מה"ד

כיון דאיבעלה: טו) מתרומה הוא דקא: יז) לא מצית: יח) משמע שרוצה לומר דלא איירי הכא בנתגיירו אלא בגיותן משמע קודם שנתגיירו דאז הם בני נחלה כדאמרינן בקדושין: יט) היינו בני תורת בכורה: כ) מה"ד והא עבדיד: כא) מודים דלא קיים משום דאין: כב) כו' שאין הולד הולך אחר הכותי: כג) דעובד כוכבים דלא שייך ממזרות בכותי: כד) דיבמות גבי וינחם בחלה: כה) דשמואל אמר כי יסיר: